

A KÜLFÖLDIVEL SZEMBEN ELRENDELHETŐ ÓRIZET TÍPUSAI

1. Bevezetés

A rendszerváltoztatást követően az 1990-es évek elejétől jelentősen nőtt a Magyarországra érkező, majd hosszabb-rövidebb ideig itt tartózkodó külföldiek száma. Az emelkedés több tényező együttes hatásának következménye: a határok megnyitását követően rohamos növekedésnek indult az idegenforgalom¹, a tömegturizmus, a szomszédos országokban bekövetkezett viharos események (a Ceaușescu rezsim megdöntése Romániában, az elhúzódo délszláv válság) hatására érkező menekültek, valamint a migráció² mértékének globális fokozódása következtében a Nyugat-Európába irányuló, hazánkon keresztülvezető migrációs útvonalak kiépülése és megerősödése a korábbi évtizedekben elképzelhetetlen számú külföldi megjelenését eredményezte.

A migrációról a társadalom döntő többségének általában az illegális vagy másnéven irreguláris migráció³ jut eszébe. A határokon túlnyúló, nemzetközivé váló bűnözésben érintett széleskörű külföldi bűnelkövetői körök és a kisszámú radikalizálódott, terrorcselekményeket elkövető csoportok tevékenysége jelentős sajtónyilvánossággal bírnak, egyre jobban foglalkoztatva a közvéleményt, valamint fokozatosan és egyre meghatározóbb mértékben formálják a többségi társadalomnak a migrációról alkotott véleményét és a velük kapcsolatos viszonyát. Magyarország szerepe jelentősen felértékelődött az Európai Unióhoz 2004. május 1-jén történő csatlakozás után, majd a teljes jogú schengeni csatlakozását követően (2007. december 21-én a szárazföldi, 2008. március 29-től a légi határok tekintetében) teljes jogú schengeni taggá vált. Ezt követően megszűnt az ellenőrzés a belső határokon, ami a külső határok átlépését követően jelentősen egyszerűbbé teszi a fent hivatkozott csoportoknak az schengeni térségen belüli mozgását.

Az illegális migráció mellett nem szabad megfeledkezni a migráció legális részéről sem, ugyanis hazánkban a már említett, inkább turisztikai céllal érkezett személyeken kívül jelentős számú külföldi tartózkodik hosszabb-rövidebb ideig konkrétan meghatározott céllal (pl. tanulmányok folytatása, kutatás, egészségügyi kezelés, munkavállalás stb.) az illetékes hatóságok engedélye alapján. Összességük fokozódó jelenlétének egyenes következménye, hogy normasértés, tartózkodásuk legalizálása vagy illegális volta miatt az arra feljogosított hatóságok egyre több esetben kötelesek velük szemben egymástól jelentősen eltérő célú és tartalmú eljárásokat lefolytatni. Ezek eredményes lefolytatása többnyire megköveteli az eljárás alá vont személy jelenlétének biztosítását, melyet a hatóságok végső soron a személy szabadságának átmeneti elvonásával biztosíthatnak. Az a tény, hogy az eljárás alá vont személy nem magyar állampolgár, esetenként félreértéshez vezet személyes szabadságuk

¹ Balla József: Border check and security from the perspective of travel document forgery before and following schengen, Magyar Rendészet, 2018/5. Budapest, 29-42. o

² Balla József: Határőrizeti intézkedések a migrációs válság kezelésére és megszüntetésére, In.: Tólas Péter (szerk.), Magyarország és a 2015-ös migrációs válság, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. 83-100. o.

³ Hautzinger Zoltán – Hegedűs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete. NKE RTK, Budapest, 2014. 17. o.

korlátozása terén, mivel a külföldiekkel szemben –egymástól különböző okból, több őrizeti típus rendelhető el, melyek közül néhány megnevezése első hallásra megtévesztő lehet. A hatóságok a következő típusú eljárások során rendelkezhetnek el őrizetet külföldiekkel szemben:

- büntetőeljárás;
- szabálysértési eljárás;
- idegenrendészeti eljárás;
- menekültügyi eljárás;
- rendőri intézkedésként közbiztonsági őrizet elrendelésére van lehetőség.

Az eljárások során elrendelhető őrizet célja gyakorlatilag azonosnak tekinthető, ugyanakkor minden eljárás során más annak elnevezése, a foganatosítás és a végrehajtás szabályai jelentősen eltérnek egymástól. A tanulmányom célja annak tisztázása, hogy az arra feljogosított hatóságnak milyen esetben, mely eljárás keretén belül, milyen okból melyik típusú őrizet elrendelésére van lehetőség a külföldivel szemben, valamint ezek főbb jellemzőinek ismertetése.

2. Büntetőeljárás keretében elrendelt őrizet

A külföldiek által elkövetett jogsértő cselekményekkel kapcsolatosan megállapítható, hogy az irreguláris migrációval összefüggésben az „*igazgatási, rendészeti szabályok és módszerek egyre szélesebb mértékben bővülnek büntetőjogi szankciókkal*”⁴. Amennyiben a külföldi normaszegése olyan súlyos mértékű, hogy az a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben⁵ szereplő tényállások valamelyikébe ütközik, a személlyel szemben büntetőeljárás megindításának van helye.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság, a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén rendelhet el őrizetet, amennyiben a terhelt, vagy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy jelenlétét szabadlábban hagyása mellett nem látja biztosítotttnak, a következő esetekben:

- tettenérés esetén, ha a személyazonossága nem állapítható meg;
- ha vele szemben személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendelése (távoltartás, bűnügyi felügyelet, letartóztatás) valószínűsíthető;
- ha a tárgyaláson rendezavarást követ el.

Az őrizet a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés tárgyában hozott döntéséig, de legfeljebb hetvenkét óráig tarthat. Amennyiben az eset körülményei nem változtak, a terhelt őrizetét nem lehet ismételt elrendelni. Az őrizet elrendelését megelőző hatósági fogva tartás beleszámít az őrizet időtartamába.

Az elrendelő hatóság köteles az őrizet elrendeléséről és a fogva tartás helyéről legkésőbb nyolc órán belül tájékoztatni kell a terhelt által megjelölt nagykorú személyt. Ugyanakkor ezt indokolt esetben (a büntetőeljárás eredményessége, vagy más személy életének, testi épségének biztosítása érdekében) megtagadhatja. A terhelt felügyelet nélkül maradó kiskorú gyermeke, illetve az általa gondozott más személy elhelyezéséről, valamint

⁴ Hautzinger Zoltán: A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. AndAnn, Pécs, 2018. 97. o.

⁵ A Büntető Törvénykönyvről 2012. évi C. törvény

a terhelt felügyelet nélkül maradó vagyonának és lakásának biztonságba helyezéséről az őrizetet elrendelő bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság gondoskodik.

Az őrizetet rendőrségi fogdán kell végrehajtani a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet⁶ és a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról szóló 3/2015. (II. 20.) ORFK utasítás⁷ előírásainak megfelelően. A hivatkozott BM rendelet az elhelyezésre vonatkozó követelményeket, a fogvatartottak jogait és kötelezettségeit, tevékenységük rendjét tartalmazza, míg az ORFK utasítás kimondotta a rendőri állomány szolgálati feladatai végrehajtásának rendjét szabályozza.

3. Szabálysértési eljárás során elrendelt őrizet

A külföldiek által elkövetett szabálysértés esetén a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény⁸ alapján szabálysértési őrizet elrendelésére van lehetőség, de kizárólag a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés esetén a tetten ért eljárás alá vont személyt gyorsított bírósági eljárás lefolytatása céljából. A tettenérésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni akkor is, ha a szabálysértés helyszínéről elmenekült elkövetőt a rendőrség az elkövetéstől számított negyvennyolc órán belül elfogja.

A szabálysértési őrizet foganatosításával kapcsolatban a törvény nem tartalmaz kizáró okokat, ezért azokat az elzárást akadályozó okokból lehet levezetni. Nem lehet olyan személyt őrizetbe venni, akit később – bár az adott szabálysértés elzárással fenyegetett – mégsem lehet vele szemben ezt a büntetést alkalmazni. Ezek a következők:

- a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, illetve kórházi fekvőbeteg-ellátásban részesül;
- a várandósság tizenkettedik hetét elérő nő;
- tizenegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő, gyám;
- fogyatékos, vagy folyamatos ápolást, felügyeletet, gondozást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.

Szabálysértési őrizetet elrendelése olyan személlyel szemben indokolt, aki:

- megszökött, elrejtőzött vagy szökést kísérelt meg;
- az eljárás során ellene újabb, elzárással büntetendő szabálysértés miatt eljárás indult;
- szökésének vagy elrejtőzésének veszélyére tekintettel vagy más okból megalapozottan feltehető, hogy az eljárási cselekményeknél a jelenléte másképp nem biztosítható;
- megalapozottan feltehető, hogy szabadlábban hagyása esetén, különösen a tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével, tárgyi bizonyítási eszköz, okirat megsemmisítésével, meghamisításával vagy elrejtésével megghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást;
- megalapozottan feltehető, hogy szabadlábban hagyása esetén a megkísérelt vagy előkészített szabálysértést véghezvinné, vagy szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követne el.

⁶ 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet a rendőrségi fogdák rendjéről

⁷ Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról szóló 3/2015. (II. 20.) ORFK utasítás

⁸ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

A szabálysértési őrizet a bíróság érdemi végzésének meghozataláig, de - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - legfeljebb hetvenkét óráig tart, amelybe a szabálysértési őrizetet megelőző előállítás teljes ideje beleszámít.

Amennyiben a szabálysértési elzárást kiszabó végzés nem emelkedett jogerőre és alappal feltehető, hogy az eljárás alá vont személy szabadlábon újabb, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértést követne el, a bíróság a szabálysértési őrizet tartamát a másodfokú végzés meghozataláig, vagy a nem jogerősen kiszabott szabálysértési elzárás tartamáig, de legfeljebb 10 nappal meghosszabbíthatja.

A szabálysértési őrizettel és annak meghosszabbításával szemben az eljárás alá vont személy és az eljárás alá vont személy képviselője a kihirdetéskor fellebbezést jelenthet be. A szabálysértési őrizettel szemben benyújtott fellebbezést a járásbíróság a tárgyaláson bírálja el. A szabálysértési őrizet tartamának meghosszabbítása miatt bejelentett fellebbezést a törvényszék az érdemi végzés ellen bejelentett fellebbezéssel együtt bírálja el.

A Rendőrség a szabálysértési őrizet elrendeléséről az eljárás alá vont személy által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában az eljárás alá vont személy által megjelölt más személyt haladéktalanul köteles értesíteni. A törvény az eljárás alá vont személy által értett nyelvű tájékoztatási kötelezettség teljesítését határozza meg az őrizetet elrendelő szerv részére az őrizetet az eljárás során megillető alapvető jogokkal kapcsolatban. Az őrizetbe vett eljárás alá vont személyt haladéktalanul szabadítani kell, ha

- az őrizet tartama alatt a bíróság a gyorsított eljárást nem folytatta le, az őrizet tartamának elteltével;
- a bíróság a gyorsított eljárás eredményeként nem szabott ki szabálysértési elzárást, a bírósági határozat átadását követően helyben.

A szabálysértési őrizetet rendőrségi fogdán kell végrehajtani a bünygyi eljárás során említett szabályzóknak megfelelően. Ezek nem tartalmazznak kifejezetten külföldi fogvatartottak esetén végrehajtandó speciális feladatokat, ugyanakkor a jelentősen eltérő kulturális környezetből érkezők esetében indokolt volna a vallási, étkezési szokásokat, a kommunikációs nehézségeket az eltérő szokásokból, viselkedési formákból és ezek félreréséből adódó biztonsági kockázatot figyelembe venni.

4. Idegenrendészeti eljárás során elrendelt őrizet

Az idegenrendészeti eljárást a külföldi részéről a beutazási és tartózkodási feltételek megszegése alapozza meg.⁹ Alanya speciális, kizárólag külföldi személy (nem magyar állampolgár) lehet. Alapvető, hogy az eljárás során el kell különíteni a szabad mozgás jogával rendelkező személyeket és a harmadik országbeli állampolgárokat, mivel más-más jogszabály jelentősen eltérő tartalommal szabályozza a velük kapcsolatos hatóságok jogkörét és feladatait.

A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény¹⁰ 1. §. a következőképpen határozza meg a szabad mozgás jogával rendelkezők körét:

⁹ Az idegenjog és az idegenrendészet tudományos elhatárolására vonatkozóan lásd bővebben: Hautzinger Zoltán: Idegenjog kontra idegenrendészet. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Rendészetudományi gondolatok. Magyar Rendészetudományi Társaság, Budapest, 2014. 113-120. o.

¹⁰ 2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról

„a) a magyar állampolgár kivételével az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam állampolgára, továbbá az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján a szabad mozgás és tartózkodás joga tekintetében az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállású személyek (EGT-állampolgár),
b) az EGT-állampolgár magyar állampolgársággal nem rendelkező, az EGT-állampolgárt kísérő vagy hozzá csatlakozó családtagja (a továbbiakban: az EGT-állampolgár családtagja),
d) annak az EGT-állampolgárt kísérő vagy hozzá csatlakozó személynek, aki - abban az országban, ahonnan érkeznek - az EGT-állampolgár eltartottja volt, vagy vele egy háztartásban élt, illetve akiről súlyos egészségügyi okból az EGT-állampolgár személyesen gondoskodik és a hatóság a családtagként való beutazását és tartózkodását engedélyezi.”

A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény¹¹ alapján harmadik országbeli állampolgárnak minősülnek a magyar, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek és a hontalanok kivételével valamennyi más ország állampolgárai.

A harmadik országbeli személlyel szemben indult idegenrendészeti eljárások során az idegenrendészeti hatóság a 2007. évi II. törvény 43.§ (2) alapján az Európai Unió tagállamainak területéről való idegenrendészeti kiutasítást rendel el a következő esetekben:

- „a) aki jogellenesen lépte át Magyarország államhatárát, vagy azt megkísérelte;
- b) aki az e törvényben meghatározott tartózkodási feltételeket nem teljesíti;
- c) aki az előírt munkavállalási engedély vagy az e törvényben előírt engedély nélkül folytatott keresőtevékenységet;
- d) akinek a beutazása és tartózkodása a nemzetbiztonságot, a közbiztonságot vagy a közrendet sérti vagy veszélyezteti; vagy
- e) akinek a beutazása és tartózkodása a közegészséget sérti vagy veszélyezteti”

Az elrendelt kiutasítást rendszerint kitoloncolással kell végrehajtani. A kitoloncolás végrehajtásáig az idegenrendészeti hatóságnak különböző őrizettípusok elrendelésére van lehetősége.

4.1. Idegenrendészeti őrizet

A harmadik országbeli állampolgárokkal szemben a következő esetekben rendelhető el idegenrendészeti őrizet:

- a személy a hatóság elől elrejtőzött, vagy a kitoloncolás végrehajtását más módon akadályozza,
- a távozást megtagadja, vagy más alapos ok miatt feltehető, hogy a kiutasítás végrehajtását késlelteti vagy meghiúsítja, illetve szökésének veszélye áll fenn,
- a kötelező tartózkodásra kijelölt helyen előírt magatartási szabályokat súlyosan vagy ismételten megsértette,
- a számára előírt hatóság előtti megjelenési kötelezettséget felszólításra sem teljesítette, és ezzel akadályozza az idegenrendészeti eljárás lefolytatását, vagy

¹¹ 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról

- szándékos bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott szabadságvesztés-büntetésből szabadult.

Célja, hogy a hatóságnak elegendő idő álljon rendelkezésre a kiutasítás feltételeinek (szükséges úti okmányok beszerzése, visszafogadási egyezmény¹² alkalmazása, kitoloncolás megszervezése) megteremtéséhez szükséges feladatok végrehajtására. Legfeljebb hetvenkét órára rendelhető el, amelyet az őrizet helye szerint illetékes járásbíróóság a harmadik országbeli állampolgár kitoloncolásáig, alkalmanként legfeljebb hatvan nappal meghosszabbíthat. Hat hónap elteltével további, legfeljebb hat hónappal meghosszabbítható, ha a kiutasítás végrehajtása minden szükséges intézkedés megtétele ellenére azért tart tovább hat hónapnál, mert

- az érintett harmadik országbeli állampolgár nem működik együtt a hatósággal, vagy
- a kitoloncoláshoz szükséges okmányok beszerzése a harmadik országbeli állampolgár származási országának, vagy az őt visszafogadási egyezmény alapján visszafogadni vagy egyébként befogadni köteles állam hatóságainak eljárása miatt elhúzódik.

Az idegenrendészeti őrizetet meg kell szüntetni, ha:

- a kiutasítás végrehajtásának feltételei biztosítottak;
- nyilvánvalóvá válik, hogy a kiutasítást nem lehet végrehajtani;
- az őrizet elrendelésétől számítva hat hónap, vagy a azon túli hosszabbítás esetén tizenkét hónap eltelt;
- a harmadik országbeli állampolgár nemzetközi védelem iránti kérelme alapján a törvényben meghatározottak szerint jogosult a Magyarország területén való tartózkodásra, vagy
- a harmadik országbeli állampolgár menekültügyi őrizet hatálya alá kerül.

A kiskorú gyermekkel rendelkező családdal szemben, a gyermek mindenek felett álló érdekét elsődlegesen figyelembe véve, őrizet csak végső intézkedésként legfeljebb harminc napra lehet elrendelni. Kísérő nélküli kiskorúval¹³ szemben őrizet elrendelésének nincs helye, részükre a hatóság az eljárás időtartamára kötelező tartózkodási helyként gyermekvédelmi intézményben történő elhelyezést rendel el. Az eljárás eredményes befejezése szempontjából ennek jelentős hátránya, hogy személyi szabadság korlátozásával nem jár, a külföldi a gyermekvédelmi intézményt bármikor szabadon elhagyhatja. Az őrizetet elrendelő határozat ellen nem élhet jogorvoslattal a külföldi.

Az őrizetet elrendelő hatóság a harmadik országbeli állampolgár kérelmére, vagy ha kétoldalú konzuli egyezmény ezt kötelezővé teszi, az idegenrendészeti őrizetbe vételről vagy a kijelölt helyen való tartózkodás kötelezettségéről, illetve az őrizet időtartamának meghosszabbításáról köteles haladéktalanul értesíteni a harmadik országbeli állampolgár magyarországi konzuli vagy diplomáciai képviselőjét ellátó szervet.

¹² Balázs László: A visszafogadási egyezmények alkalmazásának tapasztalatai az Európai Unióban, illetve a hazai joggyakorlatban, Migráció és társadalom 2012/2.

Forrás: <http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/visszafogad%C3%A1si-egyezm%C3%A9nyek-alkalmaz%C3%A1s%C3%A1nak-tapasztalatai-az-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3ban-illetve-hazai> (Letöltés ideje: 2019.07.27.)

¹³ 2007. évi II: törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról 2. § e)

4.2. Kiutasítást előkészítő őrizet

Amennyiben az eljárás alá vont személyazonossága vagy tartózkodásának jogszerűsége tisztázatlan, vagy kétoldalú visszafogadási egyezmény alapján az Európai Unió más tagállama részére visszaadása folyamatban van, az idegenrendészeti hatóság kiutasítást előkészítő őrizetbe veheti azt a harmadik országbeli állampolgárt.

Legfeljebb hetvenkét órára rendelhető el, amelyet az őrizet helye szerint illetékes járásbíróóság a harmadik országbeli állampolgár személyazonosságának vagy tartózkodása jogszerűségének tisztázásáig, de legfeljebb harminc napig meghosszabbíthat.

A gyermekek és a kísérő nélküli kiskorúak őrizetbevételére és a jogorvoslatra az idegenrendészeti őrizetnél leírtak vonatkoznak.

4.3. Kitoloncolási őrizet

A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személlyel szemben a kiutasítást a hatóság kitoloncolással rendelte el végrehajtani, a személyt kitoloncolási őrizetbe veheti. Az eljáró idegenrendészeti hatóság legfeljebb hetvenkét órára rendelheti el, amelyet a kitoloncolási őrizet helye szerint illetékes járásbíróóság a kitoloncolás végrehajtásáig, de alkalmanként legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthat.

A kitoloncolási őrizetet azonnal meg kell szüntetni, ha

- elrendelésének oka megszűnt;
- nyilvánvalóvá válik, hogy a kiutasítást nem lehet végrehajtani, vagy
- az elrendeléstől számított három hónap eltelt.

Kiskorúval szembe kitoloncolási őrizet nem rendezhető el. A kitoloncolási őrizetet elrendelő határozattal szemben az őrizetbe vett személy az elrendeléstől számított hetvenkét órán belül kifogással élhet, amelyről a járásbíróóság - a bírósághoz érkezésétől számított - tizenöt napon belül dönt.

4.4. Idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizetek végrehajtása

Az idegenrendészeti eljárás során elrendelhető valamennyi őrizettípust őrzött szálláson kell végrehajtani az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályairól szóló 27/2007. (V. 31.) IRM rendelet¹⁴ és a Rendőrség őrzött szállásainak szolgálati szabályzatáról és a menekültügyi őrzött befogadó központokban végrehajtandó rendőrségi feladatokról szóló 21/2014. (VII. 4.) ORFK utasítás¹⁵ rendelkezései szerint.

Az őrzött szállásra történő befogadás során az őrizetese az általa értett nyelven kell tájékoztatni jogairól és kötelezettségeiről, a befogadó intézmény napirendjéről, rezsimszabályairól. Az őrizet végrehajtása során a házastársak kivételével a férfiakat a nőktől, valamint a kiskorú gyermekkel rendelkező családokat – a magánélet megfelelő védelmének biztosításával – a többi őrizettestől külön helyezik el. Az őrizet végrehajtása során az őrzött szállás figyelembe veszi a külföldiek vallás, étkezési szokásait, valamint kiemelt figyelmet fordít arra, hogy egymástól fizikailag elkülönítetten kerüljenek

¹⁴ 27/2007. (V. 31.) IRM rendelet az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályairól

¹⁵ 21/2014. (VII. 4.) ORFK utasítás a Rendőrség őrzött szállásainak szolgálati szabályzatáról és a menekültügyi őrzött befogadó központokban végrehajtandó rendőrségi feladatokról

elhelyezésre azon őrizetese, akik vallási, politikai, etnikai hovatartozásuk miatt várhatóan konfliktusba keveredhetnek más őrizeteseikkel.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény lehetővé teszi, hogy az őrzött szállások őrizeti kapacitásának elégtelensége esetén a fogvatartás más őrizeti helyen (ideiglenes őrzött szállássá minősített, a vonatkozó követelményeknek eleget tevő hely) is megvalósítható legyen.

5. Menekültügyi eljárás során elrendelt őrizet

A menekültügyi őrizet 2013 júliusában került bevezetésre az Európai Unió normák figyelembevételével.¹⁶ Az Európai Bizottság nem értett egyet azzal a gyakorlattal, hogy Magyarországon az idegenrendészeti eljárás alatt elrendelt őrizetben levő külföldieket akkor is őrizetben tartották, ha ők az őrizet időtartama alatt menekültkérelemmel éltek. A 2013 január 1-től a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény módosítását követően már nem volt lehetőség a menedékkérelemmel élők fogvatartására. Ez jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy rendkívüli módon megemelkedett a menedékkérelemmel élő, illegálisan hazánk területére érkezett külföldiek száma¹⁷, szükségessé téve a menekültügyi őrizet bevezetését.

A menekültügyi eljárás célja annak megállapítása, hogy a menedékkérelmet előterjesztő személy jogosult-e a menekült- vagy oltalmazotti státuszra, esetében a visszaküldés tilalma fennáll-e, ennek hiánya esetén vele szemben lehetőség van –e kiutasítás illetve kitoloncolás végrehajtására, valamint a dublini eljárás¹⁸ keretében történő átadásra. Menedékkérelmet Magyarországon kizárólag nem magyar állampolgár terjeszthet elő.

A menekültügyi hatóság a menekültügyi eljárás lefolytatása, illetve a dublini átadás biztosítása céljából menekültügyi őrizetbe veheti azt az elismerését kérőt, akinek tartózkodási jogcíme kizárólag az elismerés iránti kérelem benyújtásán alapul, ha

- az elismerését kérő személyazonossága, illetve állampolgársága nem tisztázott, ennek megállapítása érdekében;
- az elismerését kérő kiutasítása iránt eljárás folyik és objektív kritériumok alapján bizonyítható - ide értve, hogy a kérelmezőnek ezt megelőzően lett volna lehetősége nemzetközi védelem iránti kérelmet előterjeszteni -, vagy alapos okkal feltételezhető, hogy a kérelmező kizárólag azért folyamodik nemzetközi védelemért, hogy késleltesse vagy meghiúsítsa a kiutasító határozat végrehajtását;
- a menedékjog iránti kérelem alapjául szolgáló tények és körülmények megállapítása érdekében, ha e tények és körülmények az őrizet mellőzése esetén - különösen amennyiben az elismerést kérő szökésének veszélye fennáll - nem megállapíthatók;
- az elismerését kérő őrizetbe vétele a nemzetbiztonság vagy a közrend védelme érdekében szükséges;
- a kérelem előterjesztésére repülőtéri eljárásban került sor, vagy
- a dublini átadási eljárások biztosítása érdekében szükséges, és komoly veszély áll fenn a szökésre.

¹⁶ Klenner Zoltán: A menekültügyi őrizet és bevezetésének szükségessége, Pécs, 2013., 295. o.

¹⁷ Uo. 296. o.

¹⁸ A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 2. § m)

Menekültügyi őrizetet a hatóság legfeljebb hetvenkét órára rendelhető el. Határozattal kell elrendelni, és azt a közléssel egyidejűleg végre kell hajtani. A bíróság a menekültügyi hatóság indítványára esetenként legfeljebb hatvan nappal hosszabbíthatja meg az őrizet időtartamát. Az őrizet teljes időtartama nem haladhatja meg a hat hónapot, kiskorú gyermekes család esetén a harminc napot. A menekültügyi őrizetet haladéktalanul meg kell szüntetni, ha

- az elrendelésétől számítva hat hónap - a kiskorú gyermekkel rendelkező család esetében harminc nap – eltelt;
- az elrendelésének oka megszűnt;
- megállapításra kerül, hogy az őrizetbe vett elismerését kérő kísérő nélküli kiskorú;
- az őrizetbe vett elismerését kérő egészségügyi állapota miatt huzamos kórházi kezelést igényel;
- a dublini eljárásban történő átadás vagy visszaadás végrehajtásának feltételei fennállnak, vagy
- nyilvánvalóvá válik, hogy a dublini átadást nem lehet végrehajtani.

Kísérő nélküli kiskorú kérelmező nem vehető menekültügyi őrizetbe. A menekültügyi őrizetet elrendelő határozattal szemben jogorvoslat nem kérhető, viszont az őrizetes a döntés közlésétől számított három napon belül kifogással élhet. A kifogást az elismerését kérő tartózkodási helye szerint illetékes járásbíróság nyolc napon belül bírálja el.

5.1. Menekültügyi őrizet végrehajtása

A menekültügyi őrizetet menekültügyi őrzött befogadó központban kell végrehajtani az a menekültügyi őrizet végrehajtásának szabályairól és a menekültügyi óvadékról szóló 29/2013. (VI. 28.) BM rendelet¹⁹ és a Rendőrség őrzött szállásainak szolgálati szabályzatáról és a menekültügyi őrzött befogadó központokban végrehajtandó rendőrségi feladatokról szóló 21/2014. (VII. 4.) ORFK utasítás²⁰ rendelkezései szerint.

A menekültügyi őrzött befogadó központba történő befogadás szabályai többnyire egyeznek az őrzött szálláson alkalmazottakkal, némileg kevésbé szigorú rezsimszabályokkal. A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény az idegenrendészeti őrizetnél ismertetett módon szükség esetén szintén lehetőséget ad az őrizeti kapacitás ideiglenes növelésére más őrizeti hely igénybevételével.

6. Közbiztonsági őrizet

Közbiztonsági őrizet elrendelésére rendőrségi intézkedésként a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 38. §-a alapján van lehetőség külföldivel szemben is, ha az őrizetbe vételt a személyazonosság megállapítása vagy az őrizetbe vett személy érdeke (ittasság vagy más okból ön- vagy közveszélyes állapotban van) szükségessé teszi.

Az őrizet legfeljebb huszonnégy óra időtartamú lehet, abba az előállítás ideje beleszámít. A feltételes szabadságra bocsátott elítélt, illetve a javítóintézetből ideiglenesen

¹⁹ 29/2013. (VI. 28.) BM rendelet a menekültügyi őrizet végrehajtásának szabályairól és a menekültügyi óvadékról
²⁰ 21/2014. (VII. 4.) ORFK utasítás a Rendőrség őrzött szállásainak szolgálati szabályzatáról és a menekültügyi őrzött befogadó központokban végrehajtandó rendőrségi feladatokról

elbocsátott, akit pártfogó felügyelet alá helyeztek, ha a pártfogolt a hatóság elől elrejtőzött vagy elrejtőzésétől alaposan tartani kell, legfeljebb hetvenkét óra időtartamra vehető közbiztonsági őrizetbe.

Az őrizetet rendőrségi fogdán kell végrehajtani, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény²¹ őrizetre vonatkozó rendelkezései alapján.

7. Összegzés

Az eljárások során alkalmazható őrizetek elrendelésének okait vizsgálva megállapítható, hogy az aktuális ügy során rendelkezésre álló információk alapján szükség esetén mindig lehetőséget nyújtanak a személyi szabadság jogszerű elvonására, jelentősen növelik azok eredményes végrehajtásának esélyét. Elrendelésük, végrehajtásuk, meghosszabbításuk és megszüntetésük készségi szintű ismerete elengedhetetlen a szolgálati feladatok jog és szakszerű végrehajtásához.

²¹ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról